

Verslag

‘Ten Years after 9/11: Evaluating International Cooperation and Assessing Challenges for the Future’

Dinsdag 13 september organiseerde Jonge Atlantici een bijeenkomst met Kurt Volker waarin werd teruggeblikt op het decennium na de aanslagen van 11 september 2001. Kurt Volker is Managing Director en Senior Fellow bij het Center for Transatlantic Relations aan de School of Advanced International Studies van de Johns Hopkins University in Baltimore. Daarvoor was hij ambassadeur van de Verenigde Staten bij de NAVO in Brussel en bekleedde hij hoge functies binnen het State Department en de National Security Council. Volker startte zijn loopbaan als analist bij de Central Intelligence Agency. Tijdens zijn lezing evalueerde Volker de voornaamste veranderingen binnen de wereldpolitiek en sprak hij over ontwikkelingen in de trans-Atlantische verhoudingen na de aanslagen. De bijeenkomst vond plaats in het Oost-Indisch Huis in Amsterdam en werd gemodereerd door prof. dr. Marianne van Leeuwen.

Volker vertelde allereerst over trans-Atlantische relaties na 9/11. De aanslagen brachten een aantal reacties teweeg. Gedurende de 20^e eeuw vormde Europa voor de Verenigde Staten het strategische zwaartepunt, zoals tijdens de beide wereldoorlogen en de Koude Oorlog. Sinds de terroristische aanslagen (maar ook al na 1989) is dit zwaartepunt verschoven naar het Midden-Oosten en Azië.

Trans-Atlantische relaties zijn volgens Volker van groot belang voor het benadrukken van normen en waarden in de wereldpolitiek en voor stabilisering in de wereld. Er is echter veel onenigheid over hoe - en of - deze waarden verspreid moeten worden. Volker vindt dat de focus moet komen te liggen op een “partnership with the rest of the World”: internationale samenwerking moet uitgebreid worden.

Volker gaf vervolgens het belang aan van de rol van Europa in de Palestijnse kwestie. Palestina is geen nieuw vraagstuk, maar het heeft nooit eerder via de VN om erkenning gevraagd. Een dergelijke unilaterale handeling verkleint de kansen op een werkelijke (vredes)overeenkomst met Israël. Door middel van de gang naar de VN lijkt de regering van president Abbas te hopen steun te winnen.

De VS zullen in deze kwestie geen oplossing voordragen, omdat zij zich teveel aan de kant van Israël scharen. Europa stelt zich neutraler op en om deze reden zal de mening van Europa veel betekenen. Volgens Volker moet Europa duidelijke voorwaarden stellen voor instemming met de erkenning van Palestina. Zo zou Palestina op haar beurt het bestaansrecht van Israël moeten onderkennen. Een dergelijke houding van Europa is veel constructiever en levert meer concrete resultaten op ten behoeve van het vredesproces.

Vervolgens besprak Volker de Arabische Lente. Hij legde een verband tussen de onrust in de Arabische landen en de ontwikkelingen na 9/11. Arabische dictatoriale regimes verkregen een zekere legitimatie met de aanslagen en de daaropvolgende 'war on terror'. Deze regimes bestreden extremistische en terroristische groeperingen en waren hierdoor bondgenoten van het Westen. Belangen werden, door zowel Europa als de VS, belangrijker geacht dan de eigen waarden en normen. Zolang de regimes in het Midden-Oosten zich aan de westerse kant van de strijd bevonden waren de waarden aldaar van secundair belang. Volker benadrukte dat waarden en belangen eigenlijk één en hetzelfde zijn. Het is namelijk ook in het belang van het Westen dat regimes in het Midden-Oosten duidelijke waardensystemen hanteren opdat zij zich goed kunnen ontwikkelen. Zo creëren zij stabiele en machtige partners.

De scheidslijn tussen enerzijds de regimes aan de kant van het Westen en anderzijds de vijandige terroristen werd duidelijk. Een derde weg leek echter te ontbreken. Deze effende zich toen de 'gewone' bevolking zich ging uitspreken tegen de eigen regimes. Deze Arabieren voelden zich niet verbonden met de dictatoriale of extremistische regimes én niet met terroristische groeperingen. Hierdoor ontstond in het Westen een beeld van het Midden-Oosten dat minder zwart-wit was: een (democratische) middenweg tussen dictatoriale, maar pro-Westerse regimes en extremistische aan terrorisme gelieerde groeperingen. Dit is het 'nieuwe' beeld van het Westen op het Midden-Oosten.

Na het inleidende betoog van Volker was er tijd voor discussie en vragen, die zich vooral toespitsten op de Arabische Lente. Een deelnemer vroeg bijvoorbeeld in hoeverre de VS nu over financiële middelen beschikken om de democratiserende staten in het Midden-Oosten bij te staan. Volker antwoordde dat er genoeg geld in omloop is. De oorlog in Afghanistan kost de VS nu 300 miljoen dollar per dag. Dit geld kan worden herverdeeld, zodat de nieuwe regeringen van de Arabische Lente voldoende steun krijgen. De staatsschuld van de VS is inderdaad enorm, maar dit betekent niet een stop op het buitenlands veiligheidsbeleid.

Een andere vraag richtte zich op Egypte: hoe moet het Westen omgaan met de ontwikkelingen in Egypte en hoe kan het hierop invloed uitoefenen? Volker benadrukte dat "we can't pick winners or losers from the outside." Een belangrijke taak van het Westen is het promoten van eerlijke instituties. De omschakeling in Egypte is een langetermijnproces. Het tijdelijke militaire regime gedraagt zich momenteel echter niet als een overgangsregime. Amerika investeert nog jaarlijks meer dan 1 miljard dollar in het Egyptische leger. Volker wees erop dat dit geld herverdeeld moet worden, zodat het overgrote deel niet enkel het leger bereikt. Over de ernst van de verslechterde verhoudingen tussen Egypte en Israël zei Volker dat een oorlog met Israël ook niet in het belang is van het huidige Egyptische regime en zodoende zeer onwaarschijnlijk is.

Een derde vraag betref de rol van Europa ten aanzien van de ontwikkelingen van de Arabische Lente. Volker sprak zijn hoop uit voor een actievere Europese houding jegens het steunen van democratische bewegingen. Europa en de VS hebben te lang geluisterd naar dictators die zeiden dat hun bevolking nog niet klaar was voor dergelijke vrijheden, maar de wens om over fundamentele vrijheden te beschikken is universeel. Volker zei dat Europa verschillende modellen van democratische institutionalisering naar voren kan dragen. Ook kan Europa een bron van expertise vormen voor de landen van de Arabische Lente en van fundamenteel belang zijn op het gebied van technische assistentie.

De afsluitende vraag benadrukte de mogelijkheid dat juist islamitische bewegingen aan de macht kunnen komen als gevolg van de Arabische Lente. Wat moet het Westen in een dergelijk geval doen? Volker maakte duidelijk dat acties tot reacties leiden. Het Westen beslist niet op wie er gestemd wordt, maar de westerse landen handelen wel naar de uitkomst van verkiezingen. De uitkomst van de Arabische Lente is een

verantwoordelijkheid die de bevolking zelf draagt. Het belangrijkste is dat de instituties gerespecteerd worden. Zo beschikken landen over een stabiele fundering en dat maakt ze minder kwetsbaar voor radicale overtuigingen en acties.

Rianne Mastop en Bart Mol